

mans. Toen de wolken samenpakten. Want dit boek is zulk een „goede” poging.

Het verhaal verplaatst den lezer naar den tijd van de Republiek in de zware jaren van den oorlog met Frankrijk, Engeland, Munster en Keulen, de jaren 1672 en 1673, 't is de periode van de volkomen ontreding. Aan alle grenzen der Republiek trekt de vijand het land binnen — de Franschen zijn zelfs tot Zeist doorgedrongen — en de Regeering der regentenpartij, het bewind van de de Witten, heeft al haar macht en invloed verloren. Er is geen staar, juist nu meer dan ooit vaste leiding noodig is.

In deze benarde omstandigheden komt de jonge Prins van Oranje op den voorgrond, Willem III, en het is nu rondom dezen redder des vaderlands, dat de Schrijver zijn verhaal groepeerd. De Prins, onder den drang der omstandigheden tot commandant van het veldleger benoemd, vertoelt te Bodegraven, waar hij op de boerderij van boer Arends zijn hoofdkwartier heeft. In dit huis is hij geheel te midden der zijnen; de boer en zijn gezin zijn trouwe Oranjeklanten en, wat nog meer zegt, geloovige menschen, die al hun vertrouwen op God stellen en sterk zijn in het besef, dat in Zijn handen aller leven en lot ligt. Vooral de boerin is een sterke figuur; van haar rust, in de zekerheid, dat God bij machte is het vaderland te redden, gaat groote kracht uit, ook op den Prins en zijn officieren, die de toekomst zeer donker inzien.

Van twee zijden zien we nu het leven op deze boerehoeve. Alles wat er in het gezin gebeurt, maken we mee door en dat is genoeg, want een zoon en een aanstaande schoonzoon dienen in het leger en dus verkeert men er steeds in spanning over hun welzijn, maar ook worden we deelgenoot gemaakt van alles wat er in de „mooie kamer” voorvalt, waar de Prins is gehuisvest. En dat is ook veelvuldig. Het voortdurend contact tusschen de bewoners van hetzelfde huis in hun onderscheiden en toch ook weer nauw-verbonden belangen, is dan de draad, die deze deelen verbindt.

Op deze basis van een verhaal wordt het historisch gebeuren met vrij groote uitvoerigheid beschreven. 't is — als ik het zoo zeggen mag — de methode-Pemning, die ook hier tot goede resultaten leidt.

Achtereenvolgens vinden we verteld van de komst van het Fransche gezantschap, dat zijn vernederende vredesvoorwaarden aanbiedt en van de Engelsche deputatie, die Willem een beperkt koningschap voorstelt, over een deel van het land, onder protectoraat der mogendheden, met afstand van bepaalde punten aan de helpers. Beide aanbiedingen wijst de Prins van de hand, fier, edel, met de zelfverloochening, die het sieraad is van zijn geslacht. En nu komt een keer in de gezindheid der Republikeinsche regenten: ze naderen tot den Prins toe. Van Beuningen, een der felste Wittianen, komt zelfs persoonlijk naar Bodegraven. Terzelfder tijd ontstaat de beweging van het volk te Dordrecht, straks die te Den Haag, die de verheffing van den Prins tot Stadhouder ten gevolge heeft. Met die Oranjereactie hangt samen de moord op de gebroeders de Witt, waarover ook, zij het in betrekkelijk weinige woorden, wordt gehandeld.

Dit alles is historisch gebeuren, in feite uit de geschiedenis bekend. Daar tusschendoor wordt, als een fantasie-element, maar spanning in het geheel houdend, beschreven de poging van eenige Fransche spionnen, om den Prins in een hinderlaag te lokken.

In 't verdere van het boek wordt geteekend de voortgang van den oorlog, nu de Prins het roer in handen heeft genomen, het gezonken vertrouwen weer is herleefd en aan alle kanten de actie weer is verlevendigd. Direct wordt een aanvang gemaakt met de inundatie, 't eenige middel, dat redding brengen kan. De boeren hebben om begrijpelijke redenen in 't eerst wel bezwaar, maar ze zien toch de noodzakelijkheid ervan in. En het resultaat is verrassend: de Franschen moeten terug. Dan doet de Prins zijn stoutmoedigen aanval op het arsenaal van den vijand en, als ook deze met succes wordt bekroond, is het eind van den oorlog, ten minste van den oorlog te land, spoedig daar. De Franschen ontruimen het land en de vrede wordt gesloten.

Het middelpunt van al dit bonte bewegen nu is de Prins en alszoodanig teekent de Schrijver hem ook, daarbij gebruik makend van de gegevens, die de geschiedenis hem verstrekt.

Vooral is het zijn doel geweest, het karakter van den Prins te tekenen, hem te doen kennen als een onverschrokken held, een toegewijd en beleefd man, die alles veil had voor het vaderland en allermint was een zoeker van eigen eer en roem, zoals wel is gezegd. Tal van grootere en kleinere effecten brengt de Schrijver bij, om dit beeld te versterken: zoo 's Prins rustige houding te midden van directe gevaren; zijn geloofskracht, die in moeilijke oogenblikken hem steunt en vertrouwen geeft, zijn beleefd optreden, daar waar gehandeld moet worden. En de erkenning van Graaf Bentinck, den trouwen vriend, die de Engelsche aanbiedingen had willen aanvaarden, dat Willems oog verder gezien had, dan dat van al zijn raadsheden, komt aan 't slot van het boek de gegeven typeeringen bevestigen.

1) Uitg. Firma Jan Hanz, Groningen.

In deze karakterteekening ligt iets verdienstelijks, dat we gaarne erkennen. Wel is het beeld zeker niet zoo eenvoudig, als het ons hier wordt geteekend (het karakter van Prins Willem was immers uiterst moeilijk te doorgronden, zoodat reeds meer dan een uitvoerige studie daarvan expresselijk is gewild), maar de Schrijver komt in dat opzicht ook niet met pretenties. Hij heeft den held willen tekenen, den redder des vaderlands, door God bekrachtigd tot het groote werk, dat Hij door zijn hand wilde volbrengen. En in dien opzet is de Auteur geslaagd.

Voorts heeft hij zijn boek ook weten te houden in den toon van het verhaal: de ontwikkeling van het familieleven in het gezin van boer Arends, op zichzelf een stof, die naast het eigenlijke onderwerp staat, heeft hij met het historisch gebeuren tot een aannemelijke eenheid weten te verwerken. En daarmee is dat element in het boek gebracht, dat het maakt tot een verhaal, waarvoor bij den lezer belangstelling is te vinden. De bruidloft op de boerderij, als de vrede weer in 't land is en de wolken, die zich samenpakken, zijn overgedreven, vormen een blij-eindend slot, dat met genoegen zal worden gelezen. In het historisch verhaal van dit type behooren zulke figuren en tooneelen tot het onmisbare decor.

Zoo is dit boek een goede bijdrage tot de christelijke volkslectuur. Het belicht een zeer belangrijke periode onzer nationale historie en doet daarin duidelijk Gods hand zien; het wordt gedragen door liefde en eerbied voor het Oranjehuis en is in staat zulke gevoelens bij den lezer te wekken; eindelijk is het boeiend geschreven en heeft het spanning genoeg, om de aandacht te binden.

Het niterlijk van 't boek is niet zeer aantrekkelijk; papier en druk zijn wel goed, maar de omslag had meer verzorgd kunnen zijn. Zóó, zonder rugtitel en met een grof-gekleurde plaat bedrukt, heeft het geen cachet. En dat is in dezen juist een belangrijke factor.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

De Vergaderingen in de Paaschweek.

Dinsdag na Paschen vergaderde de Unie „Een School met den Bijbel”. Haar Voorzitter, Ds. De Geus, em-predikant te Zaandam, opende de jaarvergadering met een woord, waarin hij vooral deed uitkomen, dat de Unie nog alle redenen van bestaan heeft. Hij memoreerde aanvallen als die van Prof. Cramer, het vorig jaar, en die van Prof. Eerdman, pas geleden. Zulke aanvallen doen ons zien, dat er voor een organisatie als wij in de Unie hebben, nog alle redenen van bestaan, nog een gewichtige taak is. Wij moeten paraat blijven en onze Unie-collecte behouden.

's Middags was het woord aan den heer Strikwerda, die een kloek referaat leverde over: „In „nieuwe” Stroomingen de oude Koers”. Uitvoerig stond hij stil bij wat zich in onzen tijd als nieuw in de school aandient. Daar was wel iets bij, wat ook voor ons onderwijs van dienst kan zijn. Er is een reactie tegen het eenzijdig vooropzetten van het verstand. Hand en hart vragen in de vorming hun deel. Men wil zich richten naar de praktijk en ziet de groote verschillen tusschen de kinderen, met wier onderscheiden aanleg gerekend moet worden.

Groot zijn evenwel de bezwaren tegen het nieuwe in deze dingen. De nieuwe opvoeding rekent niet met wat God in Zijn Woord leert, n.l. dat de vaders de opvoeders zijn, dat leering en vermaning in de vrees des Heeren hoofdmiddelen der opvoeding zijn, dat het kind levenslang tegen zijn zondigen aard heeft te strijden, dat onze opvoeding niet aardsch, maar hemelschgezind moet zijn. Daarom blijven we in de nieuwe stroomingen den koers richten naar het kompas van het geloof, de poolshoogte waarnemen aan den hemel, omdat het einddoel ligt buiten het vergankelijk leven.

Bij de bespreking bleken een drietal aanwezigen nog wel meer te willen hooren over de vraag, hoe toch in de School met den Bijbel rekening kon en moest worden gehouden met de nieuwe geluiden. Van andere zijde droog men er evenwel op aan, het gesproken woord te laten bezinken. De spreker voldeed aan het laatste verzoek. Dat was nu m.i. niet het sterkste moment uit de overigens zoo goed geslaagde Unievergadering. Wij kunnen met algemeene beweringen niet meer volstaan. Schoolbesturen en onderwijzers staan voor de praktische uitwerking der ideeën. Misschien wil men een volgend jaar eens komen tot de bespreking van de praktische toepassing van de algemeene beginselen, die zich aandienen.

's Avonds vergaderde de Vereeniging voor Christelijke Paedagogiek. Zij geeft, zoals men weet, het „Chr. Paed. Tijdschrift” uit. Op de vergadering moest worden geconstateerd, dat het aantal abonnees terugloopt. Wie met de studie van Zielkunde en Paedagogiek in onzen tijd op de hoogte wil blijven, moet het lezen. Men abonneert zich bij het blad „De Standaard” voor f5 en is dan meteen lid van bovengenoemde vereeniging.

De vergadering was flink bezocht en genoot van het mooie referaat van Dr. J. H. Bavinck van Heemstede. Ofschoon dit met het gevoerde debat in het „Paed. Tijdschrift” zal worden opgenomen, kan ik toch niet de verzoeking weerstaan hier een en ander uit de rede weer te geven. Het onderwerp was: „Enkele principiële vraagstukken der moderne zielkunde”. Als algemeen kenmerk van deze moderne zielkunde gaf de spreker aan, dat, waar men zich vroeger richtte op de verschijnselen, de deelen, de wetten, men nu met name let op het geheel, het wezen en den samenhang. En dit brengt ons voor de bepaling van onze houding daartegenover voor nieuwe moeilijkheden.

Allereerst werd nu de vraag besproken van de verhouding tusschen bewustzijn en waarheid. Bij nauwkeurig onderzoek toch blijkt, dat wij de werkelijkheid heel dikwijls omvormen naar de behoefte van de praktijk van het leven. Ons bewustzijn is niet zoo slaafs onderworpen aan de indrukken van buiten als wij misschien denken, integendeel, het brengt zelfs groote verschuiving teweeg, omdat het leven dat nu eischt of wenschelijk maakt. Dat de nieuwere zielkunde hier beter oog voor heeft, vloeit daarom voort, dat zij de keimende functie niet isoleert, maar in samenhang ziet met gevoel en wil.

In de tweede plaats werd besproken de verhouding van lichaam en ziel. Inzonderheid werd hier de nadruk gelegd op wat Kretschmer meent, n.l. dat een bepaalde lichaamsbouw wijst op een bepaalde structuur van de persoonlijkheid. Lichaamsbouw en karakter hangen ten nauwste samen. Zeer belangrijke vragen kwamen ook hierbij aan de orde.

De derde vraag handelde over persoonlijkheid en norm. Spreker schetste hier het verschil, dat er bestaat tusschen verschillende personen. De een is in zijn geheele bestaan naar binnen gericht, de ander naar buiten. De eerste is meestal niet humoristisch, niet bepaald gezellig, niet spontaan hartelijk, maar vaak wel religieus, diep, soms geniaal. De laatste leeft juist zeer sterk in de buitenwereld en werpt zich met alle energie op de samenleving. Wanneer nu tot deze beide typen komt het gebod van den naaste lief te hebben, dan zal de eerste daartegenover veel moeilijker staan dan de laatste. Toch blijft de norm.

Deze enkele woorden doen wel vermoeden, dat we hier een rijk referaat te hooren kregen. Het laatste woord is over deze dingen nog niet gesproken. Ontwake nog maar meer de belangstelling voor deze interessante dingen.

Woensdag is de dag van den Schoolraad. Die brengt meestal een flinke vergadering bijeen. Zoo ook nu. De Voorzitter Ds. J. L. Pierson, em-predikant te Bilthoven, constateerde in zijn openingswoord, dat hij alle rust, die in menig opzicht ons deel werd, de strijd ons niet gespaard werd. Van verschillende kanten worden we aangevochten, maar we kunnen voortgaan. „Ons oude beginsel der Vrije School voor heel de Natie is zóó zuiver, zóó natuurlijk, zóó absoluut gezond, dat ik niet kan gelooven, dat het, op den langen duur, niet heel ons volk zou winnen en de ouders met al sterker aandrang zullen gaan vragen, wat zij eigenlijk niet behoefden te vragen, hun eigen zaken, hier de opvoeding der kinderen in de School, zelf te mogen behartigen.” Men ziet het, hier wordt koers behouden. De Schoolraad wil niet anders dan voortzetten, tot hooger onwikkeling brengen, voltooien, wat in het geloof door de vaders werd begonnen. 't Zal ons duidelijk zijn, dat de Schoolraad zoo maar niet alleen een administratief lichaam is, maar dat hij mee van grooten invloed is op de richting, waarin de bij hem aangesloten scholen zich bewegen.

De pammiddagvergadering bracht ons een mooie rede van Prof. Dr. J. Waterink van Amsterdam over: „Onze School en de verhouding van individu en samenleving”. Ook aan dit vraagstuk zit heel wat vast. Elk kind, dat wij op te voeden krijgen, heeft een-eigen type, dat wij verband houdt met de samenleving, waaruit het komt. Onze scholen moeten deswege niet streven naar een eenvormigheid, die de veelkleurigheid van het leven maakt tot één groote grijze massa van moderne niveleering, maar er moet zijn de veelvormigheid, opdat zij het leven, dat zich steeds veelvormig openbaart, dienen. Wel moet de school anderzijds weder kritisch staan tegenover de samenleving, in welker midden zij is geplaatst. Niet met de normen van een anderen cultuurvorm, maar met de normen van de zedewet, die behooren te heerschen en die nimmer eenvormig maken, maar steeds reformeerd op het volksleven inwerken.

In de organische paedagogiek wordt in beginsel beantwoord de vraag van menig paedagogisch stelsel of men op te voeden heeft voor de samenleving dan wel, of men de persoonlijkheid allereerst in het oog moet houden.

Een aardig debat volgde. De spreker benutte de gelegenheid, zijn uitgesproken gedachten op bepaalde gevallen toe te passen.

't Was een genot, bovengenoemde vergaderingen bij te wonen. Moge het meer en meer verstaan worden, dat wij met onze Christelijke Scholen aan de spits van ons volksonderwijs komen te staan.

en die
zinnig
voor e
Gr.

Vo.
de Va
kinder
blive
In de
tije k
gen
Am
„zon
sten
zowel
tussel
door c

Zoo.
Zondag
Alle ke
rubriek
van zijn

De
de zie
ning c
te dr
Lands
Woort
loge w
logen
Wel l
der Sac
voor he
Er lig
niet zóó

In „Op
den tekst
vertaling
3:20). De

Laten
die tek
heeft.
Griekse
staatsv
zens ui
in het
was. I
een ge
Hun re
was de
thuis. I
alleen,
aarde l

In zulke
zijn met p
jaren in.
Ook he

Merks
een ge
Wat is
Het is
Joodsch
aanvaar
Maar
doen, i
Romein
elk eer

Om te o
als hij m
logie ge
dat de m
en op zijn
heeftindig
Maar Paul
de vraag v
er tenmin
voor de p
En als het
schap g

Ds. A. C
Nietzsche
theorie van

Als Nij
fen of lie
van een
dringt de
gronde l
Zal me
medicus
Maar
dan had
zame ex
dezo wij
grooten
en door
ten ombr
Nietzsche
dat hij i